

ALTI KÜLTÜRDE ÇOCUK YETİŞTİRME İNCELEMELERİ

Yazan: Beatrice B. WHITING¹

Çeviren: Zafer İLBARS

ÇOCUK YETİŞTİRME:

Gebelik ve Doğum: Deneme evliliği geleneği, Taina köylerinde kadının çocuk doğurma yeteneğine bağladıkları büyük önemi ortaya koymaktadır. Çünkü aile çizgisinin sürdürülmesi için varislerin zorunlu olduğu açıktır. İlk çocuk genellikle evlilikten bir iki yıl sonra doğar. Taina'lılar çocukları ve özellikle erkek çocukları çok istedikleri için bu süre içinde çocuk doğmamış ise çok şaşırırlar. Kısır bir kadın evliliğinin feshedilmesi tehlikesi ile karşı karşıyadır. Evliliğin bu şekilde feshedilmesi kadının kocası veya kocasının ebeveynlerince olabilir. Eğer koca bu şekilde evliliğin feshedilmesini istemiyorsa ikinci karı rolü ile kadın'ın yetinmesi zorunluluğu vardır. Doğurgan olan ama erkek çocuk doğuramayan bir kadında durumu yerine göre kısır kadından farklı olmayabilir.

Gebeliklerin çok değişik fizik davranış farklılıkları oluşturdukları açıktır. Kadınların bir çoğu gebeliği memnuniyetle karşılarlar. Çünkü kadın olarak görevlerini yaptıkları inancındadırlar. Buna karşın bazı kadınlar büyük aile sonucu ortaya çıkan maddi sıkıntılardan da yakınırırlar. Hatta daha dikbaşlı olan analar üç erkek varis doğana kadar, kendilerinden doğum yapmalarını isteyen daha doğrusu bekliyen yaşlılara karşı acı acı şikâyet ederler. Erkekler pek tabii ki erkek varis isterler ve bir erkek çocuk yeterli değildir. En çok benimsenen sayı üçdür. Resmî olmayan görüşmeler, kültürel tercihler erkek çocuk lehinde olduğu halde kadınların, büyüdüklerinde kendilerine yardım edecek kız çocuklarını da sevinçle karşıladıklarını ortaya koymuştur. Yine de çocuk doğurmaktan yakınan kadınlar

¹ Six Cultures, Studies of Child Rearing, Chiago, 1963. (Kısım 2: Bölüm 12, s. 455.)

sonunda kocalarının isteklerine boyun eğerler. Bir kız çocuğuna SUEKO yani son çocuk adının verilmesi bu çocuğun son çocuk olması isteğinin ifadesidir. Bu yetmez ve arkadan bir çocuk daha gelirse buna "TOMEKO" yani "Dur" çocuğu adı verilir. Bir ailede, kadın çocuğuna SUEKO adını koyarak başka çocuk istemediğini kocasına anlatmaya çalışmıştı. Buna uymayan ve bir erkek çocuk daha isteyen koca karısının haberi olmadan çocuğu başka bir adla nüfus kayıtlarına geçirmişti.

Büyük aileler geçindirmiş olan eski kuşak doğum kontrolü önlemlerine tiksinti ile bakmakla birlikte bazı genç anneler Japon dergilerinde yayınlanan bazı bilgileri ağızdan yayarlar. Ve hatta bazı aileler gebelik önleyici ilaç bile kullanırlar. Genellikle halk sağlığı hemşireleri doğum kontrolü, kürtaj ve çocuk ölümü gibi konuları köylülerle konuşmakta büyük güçlüklerle karşılaşmışlardır. Doktorun önerisi ile kürtaj yapılabilmesine karşın Taina'da bu yola gidilmez. O kadar ki köyde gayrimeşru çocuk dahi doğmaktadır. "Tohumlar uymalı, uymazlarsa hiçbir şey olmaz. Bu tarla ekmeğe benzer, eğer toprak büyümeye elverişsiz ise hiçbir şey olmaz". Taina köylülerinin gebelik konusundaki kuramlarını bu şekilde özetlemek olasıdır.

Adet kesilmesi gebeliğin başlangıcının belirtisidir. Bazı özel gıdaların istenmesi ise kadının gebe olduğunu kabule yöneltir. Resmi olmayan görüşmeler ve rastlantıya dayalı gözlemler gebelik hastalıklarının yaygın olmadığını ortaya koymuştur. Gebeliğin ilk evrelerinde bile kadınların tarlalarda veya dağlarda çalışmalarını aksatmadıkları görülür. Böbrek rahatsızlıkları, Taina'lı gebe kadınlar arasında sıklıkla rastlanan bir durumdur. Üç genç anne bütün rahatsızlık ve acıya karşın çalışmaya devam etmişlerdir. Ancak, doktora yapılan danışmalar bunların en basit ve zorlayıcı işleri yapamayacak kadar acı içinde olduklarını ortaya koymuştur. Yaşlıların bu durumlara tepkisi, yoruluncaya kadar çalışmak en iyisidir. Bizim hiç güçlüğüümüz olmadı gençler mızızlık etmektedirler. Çocuğun sağlığı için gebe anneye özel gıdalar yemesi önerilmektedir. Çocuğa bol süt olması için annenin baharathı yiyeceklerden kaçınması yapılan öneriler arasındadır. Çocuğun yerinde durabilmesi için gebe kadının karnının etrafında birkaç kere kuşak dolandırılır. Bunu çoğu kez ebe veya yaşlı bir kadın yapar. Eskiden doğum yapmış bir ananın tarlada veya dağda doğurması ve çocuğu ile birlikte köye dönmesi

normaldi. Eski kuşak yeni kuşağın bunu yapmamasından şikayet etmektedir. Doğurma günü yaklaştıkça gebe kadın mümkün olduğu kadar evine yakın yerlerde çalışacak biçimde işlerini düzenler. Sancılar başlayınca mutfağın yanında bulunan evin arka odasına çekilir. Köy doktoru veya ebe, doğumda yardımcı olması için çağrılır. Kocanın annesi ve diğer yaşlı kadın akrabalarda hazır bulunurlar. Eğer doğum, kadının ilk doğumu ise kocası da odada bulunabilir. ve o. İlk doğum değilse bazı kadınlarla birlikte ön odada bekler. Eski günlerde kadın kocası veya bir başkası tarafından yarı oturur vaziyette tutulurdu. Bugün ise, kadınlar yatar vaziyette doğum yaparlar. Sancı sırasında kadınların acı ile bağırdukları pek görülmez, hafif inlemeler duyulur. Ama, yüksek sesli bazı tepkiler hazır bulunan diğer kadınların ikazları ile karşılanır. Resmi olmayan görüşmeler doğumların genellikle gecenin geç veya sabahın erken saatlerinde meydana geldiğini ortaya koyar. Bu nedenle evin diğer çocukları hiçbir şeyden habersiz uyumaya devam ederler, uyanırlarsa doğum odasının dışında tutulurlar. Ancak, doğumdan hemen sonra küçüklerin ziyaretine izin verilebilir.

Yeni doğmuş çocuk ilk suda yıkandıktan sonra battaniye, kimono ve bezlere sarılır. Battaniyenin altına ve annesinin yanına yatırılır. Bir kaç gün süreyle emmesi için kendisine çay ve şekere batırılmış bir bez emzik verilir. Bundan sonra onada da çay ikram edilir ve doğum sırasında bulunan kadınlar doğum üzerine konuşurlar. Suların çekildiği ilk saat içinde aralarında çocuğun babaannesi, akraba ve komşuları bulunan yaşlı kadınlar doğum artıklarını hasıra sararlar ve ocağın yanında açık havada bir yere gömerler. Bu törenin amacı çocuğun mutlu ve uyumlu olmasını sağlamaktır. Kahkahalar, çanak çömlek şangırtıları ve bağrısmalar arasında kadınlar binayı dolanırlar. Doğum artıkları gömüldükten sonra hep bir ağızdan bu çocuk her zaman neşeli ve mutlu olsun diye şarkı söylerler. Eskiden ana ile çocuk mutfağın yakınındaki karanlık bir doğum odasında 7 gün-süreyle kalırlar ve yanların bulunan bir mangalın ateşiyle ısınırlardı. Günümüzde, doğumu izleyen dördüncü günde yapılan "YUKAJIRU" töreni tecrit süresini bitirir. Bir grup akraba, çocuğun sağlığı için dua etmek ve atalara yiyecek adamak için toplanırlar. Doğumu izleyen 4 veya 5 inci günde çocuğun adı konur. Eskiden yaşlı bir kadının baş kanlığında pirinç törenleri yapılırdı. Çocuğun olumlu bir kişiliğe sahip

olabilmesi için adının özenle seçilmesi gerekli idi. Bugün ad seçiminde aile büyüklerine ve köyün öğretmenine danışılmaktadır. Daha eski dönemlerde ise asıl ad seçilene kadar geçici bir ad kullanılırdı. Bunun da amacı çocuğun kötü ruhlara fazlasıyla açık olduğu sıralarda kötü ruhları aldatmaktı. Doğumu izliyen altıncı günde anne ilk banyosunu yapar. Doğum odası temizlenir ve havalandırılır. Bundan sonra “Mansang” eğlenceleri için hazırlığa başlanır. Eğer çocuk ilk çocuksa kadının anne ve babası da bu eğlecelerde hazır bulunurlar. Eğlencelere dost ve akrabalar katılırlar. Erkek soyun zincirinden yaşlı bir kadın veya rahibe bir tepsi pirinç ve pirinç şarabının ardında çocuğun rahat uyuması ve geceleri ağlamaması için dua eder. Atalara ve doğa tanrılarına aynı biçimde ananın ve çocuğun sağlığı için dua edilir. Dualar bittikten sonra bir erkek tarafından Mansang şarkısı okunur. Bu bittikten sonra çocuğun babası dans eder. Sonra da beyaz bir kâğıt üzerine mürekkeple çocuğun adını ve doğum tarihini yazar. Kağıt bundan sonra yaz evinin kapısına asılır. Bu sırada şu özel şarkı okunur “karanlıktan aydınlığa gelen bu çocuk bir hazine olarak karşılanmıştır ve bugün anne kutlanmaktadır”. Bu şarkıda bittikten sonra yemek başlar. Konuklar çocuğu ve çocuğun adını överler. Herhangi bir parti gibi tören, şarkı, dans ve şarapla sona erer. Mansang eğlenceleri çocuk için en kritik dönemin sonudur. Bundan sonra dışarıya akrabalarıyla, anneanne ve dedesine ziyarete götürülür. Buna “çocuğun ilk yürüyüşü” denir.

İLK ÇOCUKLUK:

Çocuk 6 yaşına gelene kadar âciz ve acınacak, anlamak ve öğrenmek yeteneğinden yoksun bir varlık olarak görülür. Duyusuz çocuğa şefkat ve hoşgörü gösterilirse sağlıklı ve mutlu bir yetişkin haline gelebilir.

Saptadığımızı göre Okineva’da Japon etkisinin gelişmesiyle birlikte Taina’daki duyusuz çocuk inancını tamamlayan bir başka inanç oluşmuştur. Buna göre, çocuklar tanrının armağanıdır ve 7 yaşına gelene kadar da tanrısalıdır. 7 yaşından küçük çocukların yaramazlıkları hoş görülürken davranışları kehanet tanımayan kaprisli tanrılara mal edilir. Çocuklar bu dönemde eğri ile doğruyu ayırt edemezler, bu yüzden de tanrısal sayılırlar. Çocukların bu dönemi nasıl aştıkları ebeveynlerce açıklanamamaktadır. Ancak, çocukların

bedensel ve duysal gereksinimleri devamlı karşılanmakta, davranışları büyük ölçüde hoş görülmektedir.

Bedensel ve duygusal ihtiyaçların karşılanmasından başka çocuklar insanın günlük hayatını etkileyen kötü ruhlardan da korunmalıdırlar. İnsanların kaderlerini belirleyen şanslı ve şanssız günler ve yıllar vardır. Maymun yılında doğan kadınlar şanssız sayılırlar; çünkü bu kadınların kendileriyle doğan erkeklerden daha çok yaşadıkları sanılır. Bu yüzden erkekler maymun yılında doğan kadınlarla evlenmek istemezler. Bu nedenle, yeni doğmuş çocuğun hayatını, mutluluğunu ve sağlığını garantilemek için önlem alınır. Çocuğun gelişmesini ve kaderini ataların ruhları da etkiler. Örnek ise, sağlığı kötü olan bir çocuk bir yakınının önerisi üzerine daha olumlu ata ruhları olan bir aile tarafından evlat edilir. Bu durumda, Çocuk kendi ana ve babasıyla kalır ama, kendisini evlat edinen ailenin ata ruhlarına tapar. Annelerle yapılan görüşmelerden sağlanan veriler, Taina halkının aynı ailenin çocukları arasında kişilik farkları olduğunun bilincinde olduklarını ortaya koymuştur. Aile büyükleri davranışlarını bu farklara göre ayarlarlar. Gensel etkilerin bilincindedirler. Ancak, aile içindeki genel durumda beliren büyük farkları açıklayamazlar. İkiz doğumlar anneye ve aileye yük olduğundan hoş karşılanmazlar. Genellikle anneler iki çocuğa birden bakmanın aileye büyük ekonomik yükler yüklediğini belirtirler. Taina'da çocukluk dönemi, çocuğun yapısı hakkındaki görüşler nedeniyle, şefkatli ve hoşgörülü bir bakım dönemidir. Doğumu izleyen ve çocuğun yere yatırıldığı ilk bir aylık dönem dışında, çocuk yere yatırılmaz. En ufak bir sızlanmasını dahi saptamak için anne ya da büyükanne yanındadır. Çocuğun bir aylık olmasından yeni bir doğuma kadar geçen sürede çocuk başkasının sırtında gezer. Geceleri annesinin yanında yatar. Annesi, babası, evlenmemiş hala ya da amcalar, baba soyunun büyükleri çocuğun taşıyıcıları arasındadırlar. Herhangi bir yerde ağlamanın çocuğa iyi geldiğini okumuş ya da duymuş olan anneler hiçbir zaman bunun doğruluğunu denemek olanağına sahip değildir. Modern görüşleri olan anneler, yaşlıların çocuğa acıdıkları, ve ağlamasına engel olmak için her şeyi yaptıklarından yakınırılar. Çocuk ağlamaya başladığında ilk yapılacak olan şey çocuğun yerinden alınarak anne kucağına götürülmesi ve karnı aç olsun olmasın meme verilmesidir. Bir inanca göre, kötü bir huy olan ağlama ilk 4 ay iç-

inde edinilir. Bu yüzden çocuğun rahat ve sessiz kalması için özellikle ilk 4 ayda çaba sarfedilir. Bir anne bu kötü huyu edinen çocukları yüzünden akşam yemeklerini sıra ile yediklerini belirtmiştir. Bir başka anne çocuğu ağladığı için diğer bütün aile büyüklerinin “aman çocuk hasta, aman karnı acıktı, git ona bak” diye üstüne çullandıklarını söylemiştir. Annenin yeterli sütü olması gerekliydi. Kendisine özel yiyecekler verilir ve kendisini yormaması söylenir. Çocuğa zararlı nitelikler de kazandıracak gıdalardan özellikle kaçınılması istenilir. Bazı annelerin çocuğun gereksinmesinden fazla sütü olur, bu durumda sütü yetersiz olan ya da köyden uzakta çalışan annelerin çocukları emzirilebilir.

Çocuk bakımında yeğlenen belli bir oturuş biçimi yoktur. Anneler doğumu izleyen kısa tecrit döneminde bebeği yanında yatırarak beslerler. Oturarak çocuğa bakılması en yaygın olan şekildir. Ancak ayakta ya da bağdaş kurmuş olarak bakılmasına da rastlanır. Bebek gevşek tutulur, anne rahattır. Eğer etrafta yabancılar varsa anne çocuğa bakarken etrafı ile konuşur, yalnızsa bebeği bir kolu ile tutarak hafif sesle bebekle konuşur ve diğer eliyle bebeğin kol ve ayakların çeker. Çocuğun yemek saatleri uzundur. O kadar ki, hiçbir zaman emzirme durdurulmaz ve göğüs çok kere çocuk uyuduktan sonra çekilir.

Köydeki bir toplantıda çocuğun emzirilmesi evde emzirme kadar doğaldır. Otobüslerde, pazar yerinde ve hatta büyük köyler arası toplantılarda bu sahnelere sık sık rastlanır. Göğüs çocuğun hasta, sinirli ya da acılı olduğu zaman yatıştırılması için kullanılır. Bu durum köydeki bebeklere ilk difteri ve tifo aşuları yapılırken de görülmüştür. Şöyleki, acıdan bağırان çocuklara anneler derhal meme verirler.

Çocuğun doğumdan sonra kısa bir süre için anne evde dinlenir ve dost, komşu, akrabaların ziyaretlerini bekler. Konuklar öğütlerde bulunur, son dedikodular konuşulur, çocuğu tutarlar, kendine iyi bak gibi sözler söyledikten sonra ayrılırlar. Yeni doğan çocuğun aile bütçesi üzerindeki etkileri hissedildikçe annenin çocuğa karşı tutumunda da az fakat görülebilen bir değişme olur. Çay ziyafetleri için gelen konuklar ve doğum nedeniyle ailenin ekonomik uğraşına katılmama, kadınlardaki bu tutum değişmesini etkiler. Çocuğa karşı koruyucu ve acıyan duygularına karşın adım adım eski hayatına dön-

meye başlar. Eğer çocuğun büyük annesi varsa üç-dört aylık çocuk babaannesinin sırtına bağlanır. Ve anneye baba ormana yakacak odun toplamak ya da patates ekmek için tarlaya giderler. İlk sürede çocuğu beslemek için anne sık sık eve döner. Çocuğun sık sık beslenmesi gerektiği süreler içinde anne eve yakın bir yerde çalışır. Sabah saatlerinde babaanne çocuğu sırtında köyde gezdirir. Çocuk ağlamaya başladığı zaman anne yakında ise gelir ve çocuğu emzirir. Bundan sonra büyükanne öğle yemeğinin hazırlığı için eve döner. Yemek yendikten ve çocuğa bakıldıktan sonra yetişkinler çay içerek birsaat dinlenirler. Bu bir saat içinde anne çocukla oynayabilir ya da bir saat "o" uyurken uyuyabilir. Uykudan kalkınca çocuk büyükanne-nin sırtına bağlanır. Öğleden sonra, daha büyük çocukların okuldan dönme saati yaklaştıkça babaanne ve bazı anneler onları karşılamak için yolda toplanırlar ve günün konuları konuşulur. Büyük çocuk gelince bebek onun sırtına bağlanır ve büyükanneler iş için eve dönerler. Bebeği ağlatan büyük çocukları sert şekilde eleştirirler. Eğer anne tarlada ise ve çocuğa bakamazsa büyük çocuk sırtını sallıyarak bebeği yatıştırmaya çalışır. Anne dışında çocuğa bakacak kimsenin olmadığı çekirdek ailelerde yeni doğmuş bebekler sorun olmaktadır. Bu durumdaki bir anne sırtında bebek varken hiçbirşey yapamadığından yakınıdır. Bir anne patates dolu sepeti tarlaya bırakıp eve dönmüş ve yeni yılda komşusunun çocuğuna bir elbise almak vadiyle çocuğunu komşusuna bırakarak, tarlaya dönmüş ve patates sepetini getirmiştir. Okul yaşında çocuğu olan çekirdek ailelerde anne evin yakınındaki işleri görür ve büyük çocuk okuldan döndükten sonra bebeği ona bırakarak dağlara gider. Böylece kısa bir süre için anneyi yorucu çalışmalardan kurtaran ve sevinçle karşılanan bebek bir bakıma yük olmaya başlamıştır. Buna karşın çocuğa ilgi ve sevgi gösterilir.

Bu ilk dönemde babanın tutumunada kısaca değinelim. Bu çalışma yapıldığı sırada yalnız kız çocuğu olmakla beraber, görüşmeler erkek çocuğu doğumunun kız çocuğa oranla baba tarafından daha hoşgörülü bir tutum oluşturduğu saptanmıştır. Erkek çocuğunda, baba kadının biran önce tarlaya dönmesine bile karşı çıkar. Hatta kadın işi olmasına karşın sıkılarakta olsa çocuğu taşıyabilir. Ancak, çocuk ister erkek ister kız olsun baba genellikle ilgisiz yada sıkılgan görünür. Kutlamağa gelenler olduğunda bütün dikkatlerin annede toplanmasını sağlayacak biçimde odanın bir kenarına çekilir. Kısa

bir süre sonra da bir bahane bularak evden çıkar. Bu gözlemçi, dördüncü kız çocuğunu doğurmuş bir annesi ziyarete etmişti. Baba, kız çocuklarının yararlı olduğunu söyleyen ziyaretçiye kötü kötü bakıyor, annede bebeği elinde üzgün bir biçimde tutarak kenarda oturuyordu.

Taina'daki yaygın bir inanca göre, çocuğun cinsiyetini kadın belli eder. Eğer kadın erkek bir varis veremezse erkekde ikinci bir kadın alabilir. Üçüncü erkek çocuğunu da doğurmuş olan kadın özen konusudur. Dördüncü kız çocuğunu doğurmuş olan anne, kocasının sinirlenmesine konu olurken, ikinci kadın görevini yapmış bir anne gözüyle görülür. İlk bir aylık süre içinde gelen konukların çokluğu, ailenin diğer çocuklarına kendilerinin de önemli olduklarını anımsatır. Ancak, bebek biraz kilo alıp uzun süre uykuda kalmamaya başlayınca ailenin büyük çocukları için bebek yük olmaya başlar. Burada çocukların değişen tutumlarının ilginç örneklerini görmek olasıdır. Şöyleki, büyük kardeşler ilk başlarda sırtlarında çocuk taşımayı bir övünç kaynağı sayarken daha sonraları annelerinin kendilerini aradıklarını görünce kaçıp saklanmağa başlarlar.

Çocuk altı aylık olunca katı yiyeceklere kendisini hazırlayan bir ameliyat geçirir. Karnın etrafında gördüğümüz üç sıra halinde dokuz kahve rengi nokta, çocuğu hazım zorluklarından kurtarmak için mokza yapraklarının yakıldığını gösteren işaretlerdir. Bu ameliyat bittikten sonra çocuğa anne sütünden başka pirinç suyu da verilebilir. Çocuk bir yaşını doldurmadan kısa bir süre önce parmaklar arasında ezilmiş patates ve bazı balıklar da çocuğa verilir. Giderek artan bu durum çocuk iki yaşına geldiğinde pirinç, balık, patates ve sebze yemeğiyle sonuçlanır.

Ancak, çocuk bakımı anne yeniden gebe kalıncaya kadar devam eder. Fakat süttten kesme gebelikten üç ay sonra başlar. Eğer, çocuğun ateşi varsa bir ikinci acılı deneyim geçirir. Çocuktan kan alınır. Kan alman yer pirinç şarabı ile yıkanır. Bu işlem sırasında anne çocuğu kollarından tutar ve emzirir, ameliyatı başkası yapar.

Çocuklar bir yaşına kadar beslenirler: ilk birkaç ay kirli bezler sürekli değiştirilir. Ancak, zaman ilerledikçe ıslak bezlerin sık değiştirilmediği görülür. Çocuklar çok sıkı şekilde sarıldıkları için üşütmeleri olasılığı yoktur. O kadar ki küçük çocuklar arasında nezleden çok idrar pişikleri yaygındır. İlk başlarda çocuğun temiz tutulması için

özel bir çaba harcanırken çocuk büyüdükçe buna gösterilen ilgi de azalır. Bunun en büyük nedeni ekonomik uğraşı'na dönen kadının çocuğuna ayıracak zamanının olmamasıdır. Mevsimine göre, çocuğun banyosu 3-4 günde birden, haftada bire indirilir. Köy ebesinin ısrarıyla ilk ay süresinde çocuk her gün yıkanır. Soğuk kış günlerinde banyo evin içinde ve şöminenin yanında, sıcak yaz günlerinde de avluda yapılır. Çok yoksul olanların dışında bütün ailelerin banyodan sonra kullandıkları talk pudraları vardır. Banyo sırasında anne hafif sesle çocuğuyla konuşur, onu gıdıklar ve güldürmeğe çalışır. 2-3 yaşında çocuğun banyosuyla bebeğin banyosu arasında fark vardır.

Çocuğun 22 günlükten 10 aylık olmasına kadar uzanan dönemde anneler bezler ıslatılmadan çocuğun dışarıya çıkmasına öngelmeye çalışırlar. Anneler bunun için bebeğin yüz, vücut hareketlerini izlerler. Dışarı çıkmaya öngelebilen anneler çocuğu yarı çömelmış vaziyette dizlerinin üstünde oturarak bahçede işlerini görmeye alıştırmırlar. Bunu başaran çocuklar övülür ve sevilir. Bezi ıslanan çocukların tamamen boşaldıkları saptandıktan sonra bezler değiştirilir. Anneler çocuklarınınbu şekilde kendi kendilerini kontrol etmelerini istemekle beraber çocuğun eğitiminin bir parçası olarak görmezler. Annelerin asıl ilgisi yıkanacak yada satın alınacak bez sayısındadır. Yeni doğmuşların yeteneklerinin olmadığı inancı bu tutumu etkilemiş olabilir. Bazı annelerin çocuğu bu şekilde yetiştirmeye zamanları olduğu halde bir çokları kendi kendine öğrenmesi için çocuğu başıboş bırakırlar. Anne çocuğu kendi sırtından indirip daha büyük çocukların sırtına verdiğinde bu alışkanlıkların yerleşmesi için eğitim çalışmaları sürdürülür. Bunun da nedeni, bebek kardeşinin sırtına bağlandıktan sonra indirilip çıkarılırken tehlikelerden korumak içindir. Eğer çocuğu büyükanne taşıyorsa temizleme işlemi yapılır. İlk bir yıl süresince çocuk genellikle bezlerini kirletir. Ve bu sırada sırtında olduğu kimseye ıslatır. Çocuk bir yaşına varmadan anneler bez sayısını azaltırlar.

Birinci yaşını geçtikten sonra çocuğa bez takılmasından vazgeçilir. Kışın Kimona, yazın kısa bir gömlek giydirilir. Çocuğa kardeşleri bakıyorsa en güç dönemlerden biri budur. Bu dönemlerde bebeğe bakanların sürekli pislendikleri görülür. Çocuğun ilk temizlik eğitimi genellikle temiz olmayan maddelerin pis olduğunu söyliyerek çocuğun önünden alınmasıyla başlar. Anneler bir şeyin pis olduğunu yüz

ifadeleriyle anlatmaya çalışırlar. Çocuk bir yaşına geldikten sonra basit bir tören düzenlenir. Doğum günü duasından sonra çocuğa bir tepsi içinde yiyecek, çetele, kalem, kitap ve para verilir. töreni izleyenler merakla çocuğun seçeceğini beklerler. Kalem seçerse yazar, parayı seçerse işadamı, çeteleyi seçerse matematikçi, kitabı seçerse bilimadamı ve yiyeceği seçerse obur olacaktır. Köylüler genellikle bu seçime fazla önem vermezler. Yeni çocuk doğana kadar bebek sırtta gezdirilir. Bu süre genellikle 2-3 yıldır. Bebek bir yaşına kadar büyükleri tarafından köyün her yerinde gezdirilir. Bütün ekonomik ve toplumsal uğraşları görmüştür. Küçük yaşta bütün bu törenlerde uyurken bir noktadan sonra katılmaya başlar. Hatta ilgilendiğini göstermek için el çırpmağa alıştırılır. Yaşamının ilk yılının ilk yılının ikinci yarısında emeklemeğe ve hatta yürümeyi öğrenmeğe başlamakla birlikte sırtta gezdirilir. Bundan yakınmazlar ve sürünmektense sırtta taşımayı yeğlediklerini davranışlarıyla gösterirler. Çocuğa bakanlar çok meşgul oldukları için çocukların serbestçe emeklemesine izin vermezler. Bu nedenle Taina'da emekleme dönemi yoktur. Örnekte, bebeğe kardeşleri bakıyorsa sabırlı bir biçimde oturup onun emeklemesini izlemeleri daha az oyun oynamalarına yol açacağı için devamlı sırtta taşınır. Bununda nedeni çocuk yerde emeklerken bir şey yutar yada bir yerini keserse bakıcısının ceza göreceğindedir.

Patates yaprakları toplayan bir anne sırtında çocuk varsa daha verimle çalışır. Nitekim, dolaşan bir çocuğun devamlı izlenmesi gerekir. Bu gözlemci yerde emeklemesine izin verilen yalnızca iki bebek görmüştür. Bunlar iki balıkçının karısıydı. Çiftçi ve oduncuların karılarına oranla balıkçı karılarının daha çok boş zamanları vardır. Balık satışından sağladıkları gelire patates ve pirinç satın alırlar. Balıklar otobüsle kente yollandığı için balığı kente götürmedikleri zamanlarda balıkçı karıları çocuk gezinmesini izlemek olanağına sahiptirler. Özetlersek, ilk çocukluk dönemi devamlı bakımla nitelenmektedir. Anneler, büyükanneler ve kardeşler devamlı sevgilerini gösterirler.

Bu şekilde, çocuklara önem verdiklerinin bir diğer belirtisi çocukların kendi davranışlarını izlemeleri için özel bir çaba göstermeleridir. Örnekte, bazı anneler çocuğun başını okşarlar ve çocuk kendiliğinden annenin başını okşadığında büyük hayranlık uyandırır. Taina'lı için bir önemli konuda dost canlısı, köyde herkes tarafından

sevilen çocuklarının olmasıdır. Güler yüzlülük, çocukta aranan ve istenen en önemli niteliklerden biridir. Nitekim, doğum artıklarının gömülerek kötü ruhlardan uzaklaştırılması bunun bir göstergesidir. Aile büyükleri devamlı güler ve çocuklarını güldürerek onları güler yüzlü yaparlar. Bu dönemdeki çocuk bakımı çocuğun yalnızca kendisine bel bağlayan davranışlar geliştirmesine engeldir. Yukarıda belirtildiği gibi sabahın erken saatlerinden, yatağa girip uyuduğu saate kadar bebekler birisinin sırtına bağlanırlar. Bebek bir aylıktan iki yaşma kadar bu şekilde gezdirilir.

SÜTTEN KESME:

Son doğumdan yaklaşık iki yıl sonra anne tekrar gebe kaldığında çocuğunu süttten kesmeyi düşünür. Annelerin büyük bir kısmı çocuğu, yeni gebelik döneminin üç aylık kısmına kadar emzirmeye devam ederler. Ancak, görüşülen annelerden biri yeni çocuğun doğuşundan bir kaç gün öncesine kadar çocuğunu emzirdiğini söylemiştir. Gözlemcinin saptadığı diğer bir nokta da çocuğu süttten kesip kesmeme konusunda annelerin bir aylık bir bocalama dönemi geçirdiğidir. Bu dönemde anneler önce ağlayan çocuklarına göğüslerini vermemekte ama çocuk ısrar ederse yeniden emzirmeğe başlamaktadır. Bu dönemde anne ve diğer hazır bulunanlar çocuğa karşı eskisi kadar koruyucu değillerdir. Çocuğa karşı sert uyarı yapar ve ayın sonunda kesin önlemler alırlar. Görüşmelerde çocuğu süttten kesmenin 4-5 gün sürdüğü belirtilmişse de bunun kesin önlem alınmaya başlamasını izleyen 4-5 gün olduğu anlaşılmıştır.

Doğduğu günden buyana annesinin yanında yatan çocuk bundan sonra teyze, büyükanne, büyükbaba yada büyük kardeşlerin yanında yatmaya başlar. Bu durumlarda annenin bir günlük kente gitmesi ve çocuğunu yalnız bırakması uygundur. Bu önlemden başarılı olmazsa annenin göğsüne siyah bir kağıt kapatılır ve annenin orasından çok acı çektiği söylenir. Bu önlem de başarılı olmazsa annenin göğsüne kırmızı biber yada acı bir ilaç sürülerek çocuğun ağzında nahoş bir yanma duygusu uyandırılır. Utandırma yalnızca çocuğa değil anneye de yöneltilen bir yöntemdir. Göğsünü kapa, ayıpayıp ser-serzenişleri anneye bu yaşına gelmiş halâ anne sütü içiyor gibi serzenişleri yapılır. Bir keresinde yaşlı bir adam bir yaşındaki çocuğuna bakan anneye yaklaşmıştı Anne bir yaşının geldiğini göstermek için

çocuğun başını eğmiş, yaşlı ise çocuğun ağzını annenin göğsünden çekmişti. Kullanılan başka önlem ise, kırmızı biber ve siyah kâğıda aldırış etmiyen bir başka çocuğa uygulanmıştı. Birgün bu çocuğun annesi emzirmeyi açıkça reddetmiş çocuk ağlamaya başlayınca da o sırada kapkaçakların düşmesiyle mutfakta büyük gürültü olmuştu. Korkmuş gibi yapan anne bunun üzerine mutfakta büyük bir sıçan var senin annenin göğsünü yiyecek diyerek göğsünü saklamıştı. Çocuk için bu geçiş dönemi bağırma, kıyamet ve inatla dolu sıkıntılı bir dönemdir. Bu dönem içinde çocuğun eline annesinin yada büyükannesinin yerini tutacak herhangi birşeyi ağzına almasına izin verilmez. Çocuğun, büyük kardeşleri için bu dönem aynı derecede sıkıntılıdır. Bakıcısı oturduğunda bağırır. Gezdirilmesini ister. Beslenme konusuna gelince, süten kesilmenin travmatik olmaması gerekir. Süten kesmeye geçmeden önce çocuğa kendi kendini beslemesini öğrenmesi için bir kaşık alınır. Eğer ailenin malî durumu elverişliyse yeni kaşıklar ve pirinç kâseleride satın alınır. Yok ailenin bütçesi sınırlıysa büyüklerin kullandıkları büyük kaşıklarla yemek yemek zorundadır. Yemek saatinde bütün aile üyeleri mutfağın yanındaki arka odada oturular ocak başına yakın yerde aile reisi yer alır. Ve ailenin diğer üyeleri yuvarlak yada dikdörtgen şeklindeki masanın yanlarına aile reisinin sağına ve soluna yerleşirler. Çocuk annesinin yada büyükannesinin kucasına oturur. Kendi kendine beslenme döneminin pislikleri çoğu kez görmezlikten gelinir. Çocuğu kucagında tutan büyük, yere düşen pirinç tanelerini, sebzeleri ve balıkları yerden alır çocuğun ağzına verir. Ancak, çocuk kaşığı devamlı masaya vurursa o zaman çocuk azarlanır. İlk başta büyük, bebeğin kaşığı elinde tutar kolunu kavrar ve çocuğun ağzına götürür ve önlem başarılı olmazsa çocuğa kötü bakmağa başlar. Ama bunlar çocuğu ürkütmeyecek biçimde yapılır. Çocuk ağlamağa başlarsa kucağa alınır, okşanır ve gülünür. Böylece çocuğa sofrada adabı öğretilmeye başlanır.

Çocuk iki yaşına yaklaştıkça etrafını kirlletmediği için övülür ama kirllettiği zamanda azarlanmaz. Masada ilginin merkezi çocuktur. Ve aile büyükleri herkesesinde takdirlerini belirtmekten kaçınmazlar Bu dönemde kaşığa olan ilgisini yavaş yavaş yitirir. Ve büyüklerin yemek yedikleri tahta çubuklarla ilgilenmeye başlar. Çubukları tutmaya çalışırken kendisine yardımcı olunur. Birkaç kezde büyükler kendisine yardım ederler. Ancak, bu şekilde kısıtlanmaktan yakın-

mağa başlarsa kendi başına bırakılır. Teknik kavranana kadar büyüklerin çubuklarıyla yer. Bu deneme dönemin de hızlı öğrenmesi için çocuğa baskı yapılmaz. Her başarılı denemeden sonra çocuk övülür. Her yemekten önce aile üyeleri çubuk ve kâselerini kaldırarak yemeğin başladığını gösterecek şekilde başlarını eğerler. Burada söylenen "Goçiso-sama" sözünün çocuk için annelerce tekrarlandığı ve çocuğun hafifçe öne eğilerek selam verildiği görülür. Ancak sofrada adabının bu bölümü çocuğun kendi kendine yemek yemesini öğrenmeye başlamasından sonraya bırakılır. Sütten kesme bu nedenle çocuğun beslenmesinde köklü bir değişiklik meydana getirmez. Yeni bebeğin doğmasıyla birlikte sütten kesmenin yeni bir evresine girilir. Bu evrede artık çocuk annenin sırtından indirilir. Sütten kesme sırasındaki davranışlar ilk çocukluk ve çocukluk dönemindeki davranışlardan farklıdır.

Ailede büyükanne yok ise çocuktan herşeyin esirgendiği dönem burada başlar. Sırtta taşınmak istemesi azarlama hatta cezalandırmayla karşılaşılır. Somurtganlık devamlı ağlama Taina çocuğunun yaşadığı sıkıntılı devrenin bu olduğuna şüphe bırakmaz. Büyüklerin kendisine artık büyük çocuk oldun diyene kadar, bebek yeryüzünün en mahzun varlığıdır. Sırttan indirme ile sütten kesme aynı anda yada 6 ay ara ile başlar. Bu araştırmanın yapıldığı dönemde sekiz çocuk 18-24 aylık süre içinde hem sırttan indirilmiş hemde sütten kesilmişlerdi. Bu kesilmenin çocuktan gelen tepkileri bağırma, çağırma, annesine taş atma ve devamlı sızlanmadır. Somurtganlık, inad ve zorbaca davranışlar kısa süreli olur. Bu tür davranışlarının okşanma ve hoş görüyle karşılandığı dönemden farklı olarak çocuk bu yeni dönemde azarlandığını hatta cezalandırıldığını görür. Susması için annesinin bağırdığını büyüklerinin ise hiç rahat olmayan bir şekilde kendisini çekip sürüklediklerini görür. Bunada uymazsa cezalandırılır. Üstelik gelen yeni kardeşin ilginin merkezi olduğunu, annesinin göğüs ve sırtında yerini aldığını görür. Yerine göre desteklenir yada itilir. Üç ay kadar bir süre ile çocuğun göz yaşları bebekliğinin en mutsuz döneminin belirtileridir. Aile üstündeki etkisinin devamı için ani kırgınlıklar geçirir. Her gördüğünü ister. Dikkatini özellikle annesinin göğüs ve sırtında toplar. Bağırır, çağırır buda olmazsa yere oturur ve kıvılcamaz, bu noktada kendisiyle kimse ilgilenmezse ağlayıp, sızlamalar artar. Eğer karşılığında kendisine bağırıp, sırtlarını çevirir

yürüyüp giderlerse kısa zamanda çocuk yerden kalkarak bakıcısının peşinden koşar. Böylece çocuğun direnişi kırılmış olur. Kendisini hoş gören çocuksu davranışlarını azarlamayan tek kişi beraber yattığı büyükannesidir. Aile yapısı çocuğun beklediği şeylerden yoksun bırakılmasındaki sertliği belirleyen en önemli özelliklerden biridir. Büyükannesi veya büyükkardeşleri olan bir çocuk daha hoşgörülü karşılanır.

Öteyandan çekirdek ailenin ilk çocuğu bütün bunlardan yoksundur. Daha büyük kardeşleri olan bir çocuğunsa bu geçiş dönemi zor olmakla beraber daha az yalnızlık çeker. Ailede büyükanne veya benzeri yaşlar varsa bebek ihtimamı 4-5 yaşına kadar sürebilir. Geniş ailelerde annelerin önemli yakınmalarından biri de yaşlıların çocukları şımarttıkları ve çocuğun disiplin altına girmesini güçleştirdikleridir. Annesi tarafından azarlanan çocuğun babannesine koştığı çok görülmüştür. Çocuğu kucığına alan ve davranışlarından dolayı annesini azarlayan büyükanne çocuğu yatıştırır. Çocuk, kısa sürede kendisiyle ilgilenen olmasa bile büyükanne ve büyükbabanın kendisiyle ilgileceğini anlar. Büyükanneler bazan kendi torunlarından başka çocukları da korur ve şımartırlar. Zor bir işi yapan çocuğun, beceremediğinde annesinin güldüğünü, yaşlı kadının anneyi azarlamasını somut olarak görmekteyiz.

Genellikle denilebilirki geniş ailelerde bir büyükannenin varlığı bağımlılık döneminin uzamasına yol açar. Bağımsızlık ve sorumluluğu desteklemezler. Büyükbaba ile torun arasındaki ilişki daha kısıtlıdır. Bazı büyükbabaların torunlarını taşıdıkları görülse bile bu sık raslanan bir durum değildir. Büyükbabalar, büyükanneler kadar çocukları şımartmazlar. Çocuklar büyükbaba ile oynasa bile özellikle ona karşı saygısızlık etmemeyi öğrenirler. Aile büyükleri kız çocuktan çok erkek çocukla ilgilenirler. Bu nedenle ister kız ister erkek olsun çocuklar büyükbabadan çok büyükanneden istekte bulunurlar. Çocuğun bağımsızlığa alıştırılması konusunda annelerin tutumları çoğu kere tutarlı değildir. Sütten kesme döneminde anneler çocuk için üzülür ve çoğu kere doğuma kadar onları yanında tutarlar. Aynı şekilde iki yaşındaki çocukların, bebek bakımında büyük kardeşlerini taklit etmeleri desteklenir. Örneğe, küçüğün sırtına bir oyuncak bebek bağlanır. Büyüklerde bu kadar iyi bakıcı olduğu için küçüğü

tebrik ederler. Böylece sorumluları ve koruyucuları taklit ettiği için övgüler yaşantısının bir parçası haline alır.

Yeni doğmuş çocuğa karşı husumet ve saldırgan davranışların görülmeyişi, hele göğüsten ve sırttan indirildikten sonra da görülmemesi büyük ölçüde bu rol eğitiminin sonucudur. Araştırmacı, yeni doğmuş bebeğe karşı husumet gösterilen hiç bir durum saptanmamıştır. Saldırgan davranışlar anneye yada yerinden olmuş çocuğu yatıştırmaya veya kızdırmaya çalışanlara karşıdır.

Büyükannenin anneye karşı takındığı sert tavırlar da şu şekilde davranışları etkiler. Büyük kardeşlerin desteği ve hoşgörüsü sırttan ve göğüsten inmenin çocukta yarattığı darbenin etkisini hafifletir. Bu yüzden bazı bebeklerin yeni doğmuş kardeşlerine karşı aynı koruyucu tutumu takınmaları sık rastlanan durumlardır. Ancak büyükannenin veya kardeşlerin devamlı ilgisinin ve kendisi de büyük kardeş durumuna gelmiş olmasıyla saldırgan niyetleri bütünüyle ortadan kaldırdığını düşünmek de yanlış olabilir. Özenmenin ortadan kalkmadığı açıktır. Özetlemek gerekirse, Taina bebekleri için bu girilen dönem mutsuz bir dönemdir. Bebekliğin nimet ve zevklerinden yoksun kalınmaktadır. Israrlı ve istekçi davranışlar cezalandırılmakta ve bebeklikten edindiği mütehakkim davranışlar yalnızca babanne ile sınırlanmaktadır. Bağımsızlığını babaannesinden kardeşlerine aktarır. Bu ise, fırtınalı itiraz günlerinden sonraya rastlar.

ÇOCUKLARDA NİTELİK EĞİTİMİ:

Çocuklarda nitelik eğitimi için karmaşık bir sistem yoktur. Bu konuda çocuklar açısından gözlem ve taklide dayanır. Sistemli bir eğitim söz konusu değildir. Çocuğun ailesine, çocuklara pirinç ekimini ya da tarlalarda yardımı nasıl öğretiyorsunuz diye sorulduğunda herkes şaşırmış, genellikle alınan cevaplar biz öğretmiyoruz, kendileri öğreniyorlar olmuştur. Çocuklar gözlem ve deneyle öğrenirler. Hazır bulunan çocuklar büyüklerin konuşmalarına kulak misafiri olarak ve büyüklerden görerek öğrenirler. Büyüklerin alışkanlıklarını edinmeleri için çocuklara özel bir çaba harcanmadığı halde, çocukların öğrenmeye daha hazır yaşta olmadıkları zaman bile, tarlalara, toplantılara ve partilere götürülürler. Çocuklar tarlalarda sebze sıraları arasında oynarlar. Yaşlılar biraz dinlenip çay içmek için oturdukları

sırada, çapaları alan çocuklar büyükleri taklid etmeye çalışırlar. Pirinç ekilirken çocukların bir kısmı su bentleri üzerinde oturarak ayaklarını suya sarkıtır ve büyüklerin çalışmalarını izlerler. Biraz sonra büyüklerden gördükleri şekilde çamura girerek çıplak ayaklarını basıp kaldırmaya başlarlar. Hasat mevsiminde çocuklar hasır şilteleri tarlalara götürerek annelerinin yanında olması gereken beklere de bakarlar.

Bebekler uyurken daha büyük çocuklar çalışılan yerin yanında dolaşarak yardım etmek isterler. Kendilerine hasat makinasına götürmek için bir demet pirinç verildiğinde çok mutlu olurlar. Çocuklar sekiz yaşına geldikleri zaman, kesip bağlama konusunda bir hayli şey öğrenmiştir.

Hasattan sonra köyün etrafında pirincin ayıklandıktan sonraki kalıntıları çok miktarda bulunur. Bu samanın iyileri ip yapmakta kullanılır. Yağmurlu günlerde 8-9 yaşındaki çocuklar oturup bakarken erkekler pirinç samanını vurarak ip haline getirirler. Bir kaç gün sonra büyük çocuklar arasında ip oyunu başlar. 4-5 yaşındaki çocuklar büyük çocuklardan gördüklerini tekrararlarsa da büyük ip haline getiremezler. Bu başarısızlıktan ağlayan çocuklar büyükleri samanları burup nasıl ip haline getirdiklerini öğretirler. Çocuk gene başarısızdır. Gene ağlamaya başlayınca, ağabeyi kendi ipini ona verir. Çocuk da ipini havada çevirerek oyun alanına koşar. Küçük çocuklar dağlara götürülmediği halde öğleden sonraları köyde oturarak büyüklerin tahta işleri yapmalarını izlerler. Yakacak odun kesip taşımak konusunda yıllarca yalvardıktan sonra, erkeklere 10-12 yaşındayken dağa gitmelerine izin verirler. Dağda çalışma için yaşları gençken kesici aletleri kullanmaya çalışırlar. Bu aletler çocukların yanlarına bırakıldığı için deneyle öğrenme olanakları sınırsızdır. Çocukların deneylerini engelleyen tek şey aletlerin ağır oluşudur. Diğer küçük çocuklar çapa ve çatalları alarak bunları bahçede yada domuz ahırında kullanmağa çalışırlar. 6 yaşındaki çocuklar orak ve bıçak kullanmakta bir hayli usta olmuşlardır. Öğrenme ve deneyin işaretleri sarılı parmaklar ve sayısız küçük yaralardır. Arada sırada 9 yada 10 yaşındaki çocuğa orağı şöyle tutarsan canın acımaz diye bir büyük öğütte bulunabilir. Ancak öğrenimin çoğu çocuğun kendisince yapılıır. Küçük kız çocukları da annelerini ev işleri görünken yahut yemek pişirirken izlerler. Soru sorarak ve gözliyerek ateşin nasıl yakılacağını,

nasıl söndürüleceğini, pirincin nasıl pişirileceğini usta bir şekilde öğrenirler. Anneleri ile birlikte çamaşıra otururlar ve kısa sürede elbise parçalarının sabunlanması, oğulması ve durulanmasını anneleri kadar usta olmasa bile öğrenirler.

TAKLİDE DAYANAN OYUNLAR :

Çocukların, büyüklerin yaşantısından algıladıkları genellikle oyunlar şeklinde tekrarlanır. Bir kız çocuk evin bütün işlerini kendisi yapacak hale gelmeden bile bir çok şeyleri oyun şeklinde öğrenerek tatmin olur. 4 yaşından 10 yaşına kadar olan çocukların hergün oynadıkları oyunların başında evcilik gelir. Deniz kenarı, bahçe, boş arsalar yada boş evler bu oyunun oynandıkları yerlerdir. Kız çocukları burada anne rolündedirler. Erkek çocuklar ise bu oyunlara çok seyrek katılırlar. Çünkü erkeklerin evin günlük işlerinde rolü çok azdır. Bu arada oynanan bir oyunda çarşıda alışveriştir. Bütün anneler burada toplanarak işleri görür gibi oynarlar. Bu arada mutfaklarda pirinç yerine toprak, şehriye yerine ot kökleri, yeşillik yerine ağaç yaprakları ve kırmızı renk yerine de Hibiskus kullanılarak yemekler hazırlanır. Sebze mevsimi sırasında atılmış havuç, lahana ve turplar yemek tabaklarını süsler. Midye kabukları ve tahta parçaları tabak ve yemek çubukları yerine geçer. Oyunların eve yakın yerlerde devam ettiği sıralarda 8 yaşındaki çocuklardan biri mutfak bıçağını alarak sebzeleri parçalayabilir. Eğer şansı varsa ocağın bulunduğu ve ocağın üstünde de eski kap kaçakların asılı bulunduğu boş bir evde de oynanabilir. Anne rolünü oynayan, çocukları çarşıya tuz ve pirinç almaya yollarken sırtındaki bebeği yatıştırmaya çalışır. Nihayet bu oyunun sonunda yemek hazırdır. Babanın dışındaki bütün kimseler sofraya otururlar ve anne yemeği dağıtır. Dışarıda o sırada karşılık olur. Aa bakın erkek çocuklar ne yaptı diye kızlardan biri bağırır. Erkek çocuklar biz hırsız sizi soymaya geldik diyerek bazı kumaş parçalarını alarak kaçarlar. Yemek bittikten sonra anne bulaşıkları yıkarken dışarıdan günaydın diyen birisini duyar. Dışarıya çıktığında 5 yaşındaki bir erkek çocuğunu görür. Çocuk bugün bir şey istiyormusunuz diye sorar. Anne çimenlerin arasını eşeliyerek bu satıcıya biraz para verir. Ve satıcı ondan sonra yandaki eve gider. Bulaşıkların temizlenmesi bittikten ve yeni yemeğin hazırlıkları başladıktan sonra anne elinde bir demet çiçek çocuklarının eve dönmesini bekler.

Ay takviminin 15. günü olduğu için bu çiçekleri küçük boş bir şişeye koyar. Şişenin yanına adakları koyar sonrada çıkarak dükkâna gider. Alışveriştten sonra, izleyen yemeğin hazırlıkları başlar Biraz sonra af edersiniz diye bir ses duyulur. Evsahibi giderek misafiri karşılar ve büyüklerin yaşantısının etiketi burada büyük bir incelikle tekrarlanır. Büyük kız tarafından çay getirilir ve konuşma devam eder. Bittikten sonra dizleri üzerinde duran ev sahibesi misafirini uğurlar. 10 yaşına kadar annelerini taklit etmekten sıkılmayan kız çocuklarının oyunları devam eder. Ancak bu yaştan sonra kendilerine belirli bir değişiklik verme gereksinimini duyarlar. Bu oyun durumları çoğu zaman yararlı ve değerli bir öğrenim deneyimi olmaktadır. Eve ekonomik katkı yapmak yolunda önemli bir başlangıcın, bu oyunlar olduğu söylenebilir. Deniz kenarına yosun toplamağa gidilirken küçük çocukta beraber gelir. Toplama işine yardım eder. Bu, kendisi için hem eğlence hemde öğrenmedir. Değişik yosun türlerini ayırt edemediyen çocuk aynı sepete değişik yosun türlerini atar. Büyük çocuklar istenmeyen türden yosunları ayıklayarak atarlar. Küçüğün topladığı yosunların bir çoğu atıldığı için çocuk gözleyerek ve taklit ederek istenen yosunların hangisi olduğunu öğrenir. Bu öğrenme sırasında büyük çocukların şunu topla diye talimat verdikleri görülmez. Tarlalara yapılan bir gezi sırasında 10 yaşındaki bir çocuk aynı zamanda öğretici olan bir oyun geliştirmiştir. 3 ve 4 yaşındaki kuzeni ile tavuklara yedirilecek yem arayan çocuklar bir süre giderler. Yollara dikkatle bakarlar. Otları görünce durup küçüklere seslenirler. Bunun üzerine 2 çocuk koşarak alanı dikkatle tararlar, otu sökerler ve bunu büyük kuzenine götürürlerdi. Çocuğa, son derece az kısıtlamanın konması öğrenmenin önemli temellerinden birini oluşturmaktadır. Katılmak suretiyle çocuklar her gün köyde ne olduğunu yakından izlemek olanağını bulurlar.

ÇOCUĞUN SOSYALLEŞTİRİLME ARAÇLARI:

Çocuğu sosyalleştirmede en önemli rol genellikle annelerce oynanır. Babaanne ile büyük kardeşler önem sırasına göre onu izlerler. Çocuk açısından kendisi ile en yakın ilişkiyi bebeklik boyunca annesi sürdürür. Büyükannenin bu ilk dönemdeki rolü ne kadar ağır olursa olsun ve annenin rolü giderek ne kadar azalırsa azalsın bu durum sürer. Çocukların destek için döndükleri kişi annedir. Ve

Taina'da çocuğun yetiştirilme sorumluluğu anneye verilir. Çocuk bakımında kardeşler önemli rol oynamakla birlikte çocuğun davranışlarında meydana gelebilecek sapma annenin sorumluluğu altındadır. Annenin çocuk üstündeki nihai sorumluluğu gününü çocuklardan uzak bulunmakla geçirmesiyle azalmaz. Anneler genellikle başka çocuklara çocuklarının nerede olduğunu sorarlar. Nasıl tarlada çalışan anneler belirli bir çocuğu nerede bulabileceklerini biliyorlarsa aynı şekilde anneler de çocuklarının en çok nerede oynamaktan hoşlandıklarını bilmektedirler. Anneler nerede olduğunu gözleyerek meraklarını çözümlerler.

Anne ile çocuk arasındaki ilişkiler çocukluk süresince yakın ve sıcaktır. Anne sabırsız, kızgın, cezalandırıcı ve azarlayıcı olabilir. Fakat çocuk açısından herşeye karşın ailenin merkezidir. Bir büyükannenin olması talihine kavuşan ailelerde, ona bir şey gerektiğinde baş vurulacak kişi gözüyle bakılır. Ancak şurası da ilginçtir ki çocuk okula gitmeye başladıktan sonra çocuklarla büyükanneler arasındaki ilişkilerde belirgin değişimler meydana gelir. Bağımsızlığını vurgulamak istercesine 6 yaşındaki çocuk büyükannesi ile acımasız alay etmeye başlar.

Büyükannenin önerileri karşısında çocuk duymamış gibi yapar yada kaçır arkasından bağırlınca gülmeye devam eder. Ama hiçbir zaman koşabileceği kadar da hızlı koşmaz. Büyükannesinin kendisini yakalamasına adeta destek olur ve sonra ikisi birlikte gülmeğe başlarlar. Aslında babaannenin isteklerine çocukların uymadıkları zaman ender raslanan durumlardır. 8 ve 9 yaşlarında 2 kız çocuğuyla 23 yaşındaki bir genç kızın tarlada çalışanlarca kendilerine verilen yiyeceklerin bir kısmını babaannelerine vermek için sakladıkları görülmüştür. Erkek çocukların durumu bu açıdan farklıdır. Babaanneleri ile aralarında sıcak bağlar bulunmakla birlikte hoşgörünün sınırları belirgin şekilde daralmıştır. Ancak okul dönemine geldikleri yaşlarda bile iş görürler, araç taşırlar ve küçüklerin bakımında büyüklerle yardımcı olurlar. Toplum kurallarına göre çocuk yetiştirilmesi kadın işi olduğu için, erkeklerin çocuk bakımı konusunda görevleri sınırlı ve kararlar alınacağı zaman ön plana çıkan niteliktedir. Erkek çocukların bu duruma ilişkin olarak istisna bazı durumlarda babanın erkek çocuklarla ilgili disiplin konusunda son söz hakkını elinde bulundurmasıdır. Bazı anneler için çocuğu korkutmada kullanılan en

etkili önlem babaya şikâyet tehdididir. Okul öncesi çocukların yaşamında babanın rolü o kadar belirgin değildir. Babanın yuva çocuklarını hoşgörü ile karşıladıklarını ve hatta konuklukta kucakladıkları görülür. Çocukta sıkılma ve yorgunluk belirtileri görüldüğünde çocuğun kardeşlerinden biri yada annesi çağırılır.

Yuva çocukları büyük isteklerini genellikle babaya yönelirler. Özellikle çekirdek ailelerde bu durum görülür. Ancak baba, bu istekleri anneye havale eder. Böylesine problematik durumlarda nasıl davranılacağı konusunda görüş ayrılıkları belirdiğinde anne babaya uyar. Bu ender raslanan bir durumdur. Çünkü çocukla ilgili konularda kadınların daha iyi bildiği görüşü erkeklerce benimsenmiştir. Resmi olmayan görüşmeler sırasında 24 babadan yalnızca biri annelerin kız, babaların da erkek çocuklarına bakması gerektiğini savunmuştur. Okul çocuklarının babadan duydukları korku daha fazladır. Bir anneye göre, baba evdeyse okuldan dönen çocuklar derhal kitaplarını yerine koyarlar, bahçeyi temizlerler, derslerini çalışırlar ondan sonra küçük kardeşleriyle birlikte oyuna giderler. Yok baba evde değilse, kitaplarını taraçaya atarlar, evi ve bahçeyi olduğu gibi bırakıp oynamaya kaçarlar. Şurası da dikkati çeken bir noktadır ki ailenin zamanını evde en az geçiren üyesi babadır. Dağlarda çalışan babalar kahvaltudan sonra yola çıkarlar. Gün battıktan sonra dönerler. Öğleleri eve dönen baba, o sırada oynayan yada okulda olan çocuklarını göremez. Haftalık tatil günleri olmadığı için çocuklar babalarını gece yada bayram tatiilerinde görürler. Ancak o zamanda bile babalar gezmekte yada komşularını ağırlamakta olduklarından bu sıralarda da görüşme olanakları sınırlıdır. Bu nedenle çocukla baba arasındaki ilişki büyük ölçüde raslantıya dayanır. Anne ve büyükanneden sonra çocuk yetiştirmede büyük kardeşlerin rolü büyüktür. Ancak evlenmemiş bir teyze yada amca aile ile birlikte oturuyorsa o da çocukların yetiştirilmesine bakar. 5 ile 12 yaş arasındaki çocuklar küçüklerin bakımı ile görevlidirler. Daha büyükleri daha az oranda bu işleri görürler. Bunun nedeni açıktır. Şöyle ki orta okulda devam etmek veya dağlarda yahutta tarlalarda ekonomik uğraşlarda bulunmak durumunda olanlara ek sorumluluklar yüklemek yerine, bu görevleri olmayanlara çocuk bakımının yüklenmesi yeğlenir. Yetişkinler tarlada çalışırlarken küçük çocuk daha büyük kişilerin sırtında gezinir.

Gerek erkek gerekse kız çocuklar küçük kardeşlerine bakmakla görevlidirler. Ama erkek çocuklar kız kardeşleriyle anlaşarak bu görevden kaçmanın yollarını genellikle bulurlar. Bu nedenle küçükle birlikte yalnız kız çocuklar görünür. Ancak, ailede kız çocuk yoksa bu görevi erkek çocuk yapar. Genelleme yapılırsa, erkek çocuklarda kız çocuklar kadar güvenilir bakıcılardır. Sırtta dolaşan bir çocuk genellikle bakıcısının anne yada büyükanneye oranla daha az hoşgörülü davranış kurallarını uygulamakta daha ciddi olduğunu öğrenirler. Küçük bakıcılar korunma önlemlerini sıkı tutmak ve itaat konusunda kesin davranmak ısrarını kendilerinin cezalandırılması korkusuyla vurgularlar. Kız çocuklarına oranla erkek çocukların daha az hoşgörülü oldukları saptanmıştır. Buna karşın erkek olsun kız olsun bakıcının inancı, çocuğa karşı hoşgörülü bir davranışın aslında meziyet olduğu ve hoşgörüsüz davranışın daha büyüklerce cezalandırılacağıdır. Küçük çocuk büyükleri ile birkaç saat yalnız bırakılsa dahi, gerektiğinde annenin yada büyükannenin nerede bulunacağını bakıcı bilir. Beşiğin salanması ile çocuğun uyumadığını ve rahatsız olduğunu ağlayarak duyurması üzerine yeteneklerinin sınırına geldiğini anlar. Erkek çocuğun ayrıcalıklı tutulması küçük çocuk bakıcılarınca da yinelenildiğini görüyoruz. Öyleki küçük bakıcı, kız çocuğuna oranla erkek çocuğa karşı daha hoşgörülüdür.